

ESTI LAPOK.

Csütörtök,

42.

April 12. 1849.

Emlékezzünk régiekről!

Ollyan régieket értek, mellyek néha néhány naposak, vagy néhány hetesek, s már mi őket örök feledékenység sirjába szeretnénk eltemetni. Pedig jó és üdvösséges dolog, megemlékezni a multakról, mert a mult bajaiból tanul az ember okosságot a jövőre.

A jelen egy mező, mellyen tettek vannak növényekül elültetve. Ha e tetteket azon kút vizével nem öntözzük, mellynek fenekén multunk tanulságai vannak lerakva, a növények nem fognak nagyra nőni.

A mi jó és szép a közel vagy távol multban van, arra örömmel megemlékezzünk azért, hogy belőle lelkesülést és bátorságot merítsünk a jelenre és jövőre. . . . A mi botlás és hiba e közel vagy távol multban történt, arra azért emlékezzünk, hogy a botlást és hibát jövőben könnyebben kikerüljük.

Azért helytelenek, sőt igen károsnak tartom azon elvet, melly, mint valami szent csalhatlansággal bíró, hirdetik hirlapjainkban, hogy erről vagy amarról az országos botlásról, mivel már megtörtént, ne is szóljunk többé.

De igenis szóljunk! Kihez vagy mihez van kötve, hogy ne szólunk? A kormány sértetik általa, vagy az országgyűlés? Mind kettő ismét és ismét és gyermekesebben sértethetnek az igazság által. Vagy egyes személyek sértetnének? Ha egyes személyeket ott is, hol országos botlásokról van szó, legyezzetni akarunk, akkor — jaj nekünk!

A mult a jövő tükrös; iskolája; valódi teremtője.

Azért legyünk férfiak, és merjünk a bajnak bátran szemébe tekinteni! Legyünk rajta, hogy minél kevesebb botlás történnék; de ha már megtörtént, ne palástoljuk azt gyermekesen minmagunk előtt, mert legyünk meggyőződve, hogy minél kevesebet beszélünk a mult botlásokról, annál többet fogunk véghez vinni a jövőben.

—Im—

Nem új, de igaz.

A nagykoru nemzet maga magát kormányozza.

Belőle foly ki a törvény, belőle a hatalom, melly a törvényeket végrehajtja.

De a férfiaknak, kik a végrehajtó hatalom székében ülnek, tudniok kell, hogy míg felettök is van egy hatalom, mellyre figyelniök kell — és ez a sajtó.

A népvélemény ebben nyilatkozik.

A melly kormány a sajtót tiszteli, az a népet tiszteli, — azt a nép is tiszteli — és megfordítva.

A sajtó mindenható, mint a nép; a zsarnokság reszket mindkettőtől; innen az olly országban, hol despotismus uralkodik, mind nép, mind sajtó bilincsekben vannak.

Szabad országban szabad sajtónak kell lenni, mert ha a népvélemény szabadon nem nyilvánulhat: a hatalom az önkény monopolizált fegyverévé fajul, s bitorlói zsarnokokká lesznek a nép felett.

Ezeknek már vérükbe ment: ex offo gyűlölni az értelmiséget; s a liberalis eszmék, mint a cholera ellen praeservatívákat használnak.

S a mi nagyobb, még hatnak is a galleriákra; hegyesen járnak, pödrött bajuszt viselnek, a szekkermentet ügyesen fordítják magyarrá; fölfelé csúsznak, lefelé pattognak; a jó és értelmes honfiak iránt különös antipathiával viseltetnek, s holmi desperátus német nevekől szörnyü bombasztos ypsilonos magyar neveket gyártanak, ugy annyira, hogy a ki nem tudja, miféle madarak voltak, megesküdnék rá, hogy legalább is Álmossal egy tömlön usztak át a Tanaison. Pedig ignotos fallunt, notis sunt derisui.

A mi kormányunknak sok szerencsétlen kinevezései voltak, a magas ministeri tanácsnoktól kezdve, a legutósó kancellistáig, — mind ez köztudomásu dolog. Sok keserü levél megis ittuk már; és a sajtó sokszor feljajdult; de gyökeres orvoslás nem igen történt.

És ez nagy baj.

Az sem elég az üdvösségre, tudni, hogy a buza közt konkoly van: hanem azt ki is kell irtani, ki kell rostálni.

A sajtó rostája nem hever; az irtó vas a kormány kezében van.

S nagykoru nemzeteknél nem üres szó ez: hogy a sajtó hatalom. BB.

Erdély rendezéséről.

II.

Erdély állapotainak birálatához adjunk még néhány vonást.

Erdélyben a székelyek, szászok, oláhok compact tömegekben laknak, a magyarok annyira szétszórva, — kicsi szám igen nagy földön, — hogy sem tömeges összevonulásokról, sem kölcsönös védelemről szó nem lehet.

Egyes városok s falvak is, hol a magyarság felesebb, nem állnak szakadatlan lánczolatban a többi magyarsággal s oasis gyanánt tűnnek fel az idegen fajok tengerében.

Mennyit nem szenvedtek ez időben Enyed, Torda, Dézs a magyarok egyes menhelyei nagy kiterjedésű földön.

Ha a magyar birodalom fajszerinti térképére tekintünk, azonnal kettő tűnik fel.

A magyar faj keletről nyugotnak kétélű kard gyanánt metszi ketté a sláv fajt; de az oláh faj délről éjszának épen úgy vágja ketté a magyar fajt.

Az északi és déli slávok, kik között a magyar faj az öszszeköttetés utósó fonalát megszagatta két külön fajra szakadt, a nagy sláv családban; de a magyar és székely is, mellyet az oláh faj vágott ketté, két külön fajra a családnak, épen nem egy, nem az a mi a palócz, jászkun, dunántuli, alföldi magyarok egy-más irányában.

A magyar népesaládnak esalhatlanul legéletrevalóbb faja a székely. Legrégibb lakosa a magyar földnek, sok ideig cserkeszei voltak a keletnek, hadban legyőzhetlenek, békében a szorgalom, munkásság, mozgékonyosság példányai. Nem törte meg e fajt sem nyílt erőszak, sem századok lassú nyomása.

Az Erdélylyel határos magyarhoni megyék reménysége s birtokossága jó részben, Magyarhon sok vidékein a gazdatisztek jobbadán székely kivándoroltak. Benn a székelyföldön párányi birtokocskát példátlan szorgalommal mivelnek a lakosok.

Erdélyben a magyar aristocratia birtokaiba kivándorolt a székely, mint gazdatiszt, s közönségesen hitelezőjévé lön úrnak, végre birtokos társa.

A székely ehez még igen szapora faj is, ha rajokat nem bocsát, kis terjedelmű földén már is felaprózott birtok mellett meg nem él.

S miért nem expandálta magát a székely Erdélyben? fogják sokan kérdeni.

Mert három oldalról Havasalföld zordon bérczei, a negyedikről a szászöld veszik körül, s mindig egy nemzet összes érdeke védette magát az egyén ellen, melly a király földén akart volna birtokot szerezni.

Erdélyben a székely magyarság expansióját a nemzetiségi viszonyok gátolták. Erdélyben a magyar faj ellen a magyar hatalom törvényei munkáltak eddig.

Első lépés tehát Erdélyben eltörölni, a nemzetiségi korlátokat, az ország territoriális felosztásában. Ne legyen ezennel székelyföld, királyföldre — fundus regius — a mi a szászöld, ne legyenek magyar megyék.

Erdély territorialis felosztását egészen új alakba kell önteni. A régi semmikép sem maradhat fen.

Felső-Fehér megyét már is a viszontagságus idöben Hék romszék, Udvarhelyszék s a szászok osztották fel egymás közt. Erdély megyéi a régi szélbeli várak erősítése s védelme szempontjából vannak végtelen hosszú s közigazgatást módnélkül nehezítő alakban kiszakítva.

Ez így nem maradhat.

József császárról maradt Erdély politicai felosztásának egy tervezete, melly Erdélyt 10 kerületté fogta volna rendezni. E terv, melly valószínűleg, a volt kormányzék irattárában fellelhető, kevés változással igen elfogadható volna mostanában is. —

Átalában a magyar fajnak, hogy egykori álmaink valósuljanak s a keleten azon állást foglalja el, mire hivatása ma már félreismerhetlen, s hiszszük az istent, fel is fog ismertetni a többi népek által minélelőbb, — a magyar fajnak a kar ereje mellett, még több eszélyes munkásságot, s ernyedetlen tevékenységet kell kifejtene a többi fajok szellemei meghódításában.

Az erőszak ideje lejárt, minden anyagi nyomás csak ártalmunkra van, kiváltság, melly személyt sújt, gyalázatunkra válnék. Ellenben teljes testvéri osztály a jogokban fajkülönbség nélkül, de minden intézményeink egybevágó egy célra törekvő, célját soha szem elöl nem tévesztő működése, megtermi végkép számunkra a várt gyümölcsöket bizonyosabban, mint szigorú szabályok, physicali kényszerítés, vagy betyár erőszak.

Romboljuk le a létező korlátokat, nyissunk szabad tért az erők kifejlésének, hadd versenyezzen szabadon a magyar, szász és oláh : — azontul bizzuk az időre s a faj életre valóságára az eredményt.

Mi a jövendőről nem aggódunk.

X.

Panasz.

Szobám falán vadászkürtök, fegyverek közt
Medvefejek függnek marczona fogakkal,
Be szerettem volna megtoldani őket,
Általam levágott németkaponyákkal!
De, beletört a bicskám nyele,
Mert egy németet sem vágtam le,
Csak egy németet sem! — ha levágtam volna,
Ez a vers most bezzeg kevélyebben szólna!

De ne gondolja ám senki, hogy a harczi
Dicsőségben még is magasra nem szálltam!
Én is voltam ám ott, a hol megszaladtunk,
Dézsről Nagybányáig én is retiráltam!
Az oláh — juh volt, a német — eb,
Mi, megriadott farkassereg,
Így kullogunk vissza sötét kormos éjjel,
Fogaink közt néhány véres ebfülekkel.

De mit ágyúszó közt csúful elvesztettünk,
Dörgő ágyuinkkal visszanyertük újra,
Bem a hős lengyelnek Erdély bérczei közt
Dézs volt a legelső harczi koszorúja;
Egy golyónk a dézsi szentatvát
Ugrasztá meg, házat fúrva át,
Tiedet czimborám Medgyes! mutatád a
Roppant vastekét, melly falad megrombolta.

No, most bámuljatok! — Szamosujváron túl,
S Kolosváron innen egy kisdud berek áll,
Harmincz német lovas a bereknél, felé
Harczszomjan vágattunk nyolcz zempléni huszár,
De az ellensógor megfutott,
Nekem német újra sem jutott,
Martalékunk, csupán két terhelt szekér lett,
S rajt', mint a beteg légy, olly silány öt német.

Kolosvár a végpont, a meddig jutottam,
Örülök, hogy láttam, s benne Kriza Jankót,

Anyámasszony hőse vagyok én azóta,
Szegre függesztém a kardot, piros csákót.
Türtem sarat, harcot, hideget,
Ittam jó ráczürmöst eleget,
Volt szép gazdasszonykám, puha jó kenyérem,
Csak egy bánatom van, hogy — nincsen németem.

Szemere Miklós.

Arad april 9. 1849.

Azok az aradi várban kérődző császári marhák, még husvét másod napján sem férnek meg bőrükben. Szörnyüségés mód nehezen esett vala nekik, hogy Vécsei tábornokunk a napokban Uj-Aradot megszállotta egy kis véderővel. Ezért ma reggel kiküldtek néhány polákot, hogy az Uj-Aradon tanyázó magyar katonaságot kergessék el. Csakhogy az a magyar katonaság nem bukott a fejére. A mint kitörtek a polákok, a Szatmarból legközelebb hozzánk érkezett Lehelhuszárok neki vágta a polák truppnak s barátságosan visszatértették fészékébe. Öt hat polák lovasul mindenestül akarata ellen huszáraink közé tévedt ugyan, no de ez nem nagy baj. Hanem a visszatért polákok e szerintünk nem nagy bajt igen is nagyító üvegen nézték s mérgökben a várbástyán nyujtózkodó ágyuk puffanó töltelékét reggeli 8-adfél órától 11-edfélig szórták az ártatlan Aradvárosra.

Természetes dolog, hogy hasonlatosképen puffanó feleletekkel ügyes tüzeink sem maradtak adósok.

A városunkban jelenleg szárnyaló hír szerint, Bem altábornagy előerei épen ma már Facseton vannak s egyenesen Temesvárnak tartanak. Ugyancsak Temesvár felé lesz indulandó az aradi tábor egy jó része is még e héten. Bem, Perczel s Vécsei, illy kilátások után, néhány nap alatt megtisztítják bánátot azon szeméttől, melyet félév alatt nem vala képes kisöpörni az akkori retrograd irányu kormánypolitica. E nagy napoknak különösen mi aradiak epedő örömmel nézünk elébe. Viradjanak hát, viradjanak minél előbb!

N é h a i.

Charivari.

Két minister egy kaputban.

Ki lehetne az más, mint egyik a rendörminister, másik meg a postaminister, mind a kettő egy zsemlyeszínü kaputba gombolva?

Lássuk először a rendörministert. Fouché jelenj meg! És mondj nekünk egy anecdotát magadról. — Egy fiatal ember érkezik a debreczeni kapuhoz, ott halt ver da? megállítják.

A megállító nem tud németül, a megállított pedig nem tud magyarul.

Ennek igen természetes következése az: hogy a németet galléron ragadják s viszik a rendörbe.

Mondják a ministernek, (a rendörministernek), hogy iti van egy ember, a ki meg van fogva.

„Ember? — Meg van fogva? — Be kell csukni.“

Der Teufel! Hisz ez természetes. Ez Törökországban sincs különben.

A németet aztán megragadják, bedugják a közönséges börtönbe, ott is hagyják 18 álló napig, azt se kérdik tőle, hogy ki fia légyen, és mit akar?

Ott hagyták pihenni és nem háborgaták — a rendörministerek.

Egyszer véletlenül a börtönöket vizsgálni találják, a bebörtönözött ismeretlen megkér valakit: hogy azon néhány sort, mit ő plajbászszal egy folt papirosra felirt, vinné fel Kossuthnak. —

Ez megteszi a szivességet s ime kisül: hogy a becsukott ismeretlen Szemere Bertalannak a biztosa, a kézsmárki bíró fia, kit Szemere szállitmányokkal küldött Debreczenbe.

Szegénynek, az a börtönbeneltöltött 18 nap aligha hosszú nem lehetett, de hogy a rendörminister úr orra még hosszabb lett utána, az is világos, és egyszersmind megnyugtató.

Egyébiránt az ne confundálja a minister urat, megesik az illyesmi okos emberen is.

Láttuk eképen a rendörministert, lássuk már most a posta ministert. Thurn Taxis (Herzog von) jelenj meg. És beszélj el:

Hogy január óta felső Magyarországra a Közlönynek egyetlen egy száma sem birt elhatolni.

Hogy Erdélyben maga a kormánybiztos Csányi nem bír hozzá jutni a kormánylaphoz.

Hogy semmiről, a mi a Tiszán túl történik, tudomásod nincsen.

Hogy e lapokból Nagy-Bányán a 24-ik számon túl ez ideig egyet sem kaptak. Körülbelöl amaz ominosus gyémántpör keletkezte óta.

Hogy Magyarországon Tuhutum ideje óta, mikor minden izenetet expressusok hordtak lóháton egyik faluból a másikba, olly irtózatot postajárás nem volt, mint kormányzásod alatt.

Ismerd el és csókold meg e selyemzsineget, melly basalétednek véget vet.

Ha nagyon ráznók azt a szöke kaputot, még tán egy harmadik minister is pottyanna ki belőle, olyan pisetarius regni fajta.

De ne rázzuk őt. Rázza azt a hideglelés ügy is. Venit ineluctabile fatum.

Az ő epitaphiuma ez lesz és nem egyéb:

„Meghalt ő születése előtt.

Megszűnt minister lenni, mi előtt ministerré lehetett volna.“

Molliter ossa cubent.

Hírek.

* Pestről a legmesésebb híreket kell hallanunk. Semmi bizonyos.

Beszélik: hogy a mieink kilenczedikén bevonultak Pestre: hogy az ellenség serege két felé szakadva, egy részével Vácznak, másikkal Budának vonult, a mienk nyomba követte mind a

kettőt, a vörös sipkások zászlóalja egyszerre ment át az ellenséggel a lánczhidon, a hajóhidat ellövétek. stb. stb.

Adja isten: hogy úgy történt legyen, eddig kevés valószínűség van benne.

* Kik ez előtt egy héttel jöttek Pestről, beszélnek: hogy az ellenség éjjelenként roppant számú szekereken hordta be sebesültjeit a csatából, egész éjjel jártak a vert hadak a kerepesi úton s a pesti népség egész éjjel fenvolt és csoportosan kísérte a futó szekereket, öröme minden jeleit láttatva, hallatva a császáriakkal.

A placatokat nyíltan kikaczagták.

Windischgraez a mult napokban minden áron cravillt akart előidézni a nép között. E célból tiltatta be a magyar bankjegyeket is.

De a nép észrevette törekvését s a legszegényebb néposztályok is összeheszeltek: hogy készek leendnek inkább hétről hétre éhezni, mint idő előtt fellázadni: hogy azután a híres bombázatónak oka legyen Pestet kiraboltni és megrongálni, mint tették Lemberggel Prágával és Krakkóval.

Híába, a magyar nép fenéig tejfel. Annak még a meztelábosa is az intelligentiához tartozik.

* A vörös sipkások zászlóalja folyamodott a kormányhoz: hogy a számukra készített megkülönböztetési érdemjel, a vörös csákó, adassék meg más zászlóaljoknak is, mellyek magukat folytonos vitézségük által arra érdemessé tessék. Ha azonban az illy zászlóalj valamikor a csatában hátrálni talál, veszítse el a kitüntetési jelt.

Adja Isten: hogy egy év mulva minden honvédünk piros csákót viseljen.

† Komáromot egy ideig ostromolta Welden tábornok, most abba hagyta az ostromot. A százfontos golyók nem nagy effectust bírtak kivíni.

Mikor legjobban bombáztak a Dunán keresztül, akkor a várban legjobban szólt a zene, a mieink akkor vigadtak legjobban.

† Pest bevételéről úgy kezd valószínűvé alakulni a hír: hogy a várost az ellenség is, és a mieink is kikerülték, Vácznak huzódván felfelé. Csupán egy osztály huszárt küldött be Görgei Pestre, a város megtisztítására s Windischgraez a tüzereket hagyta Budán és néhány zászlóalj horvátot.

Debreczenből mar is számosan utaznak e hirre Pest felé.

† A nemzeti színház ittlelő tagjai holnap, pénteken, Bátor és bankár czimű eredeti színművet fogják előadni.

Az előadás egész jövedelme a sérült honvédek javára fog fordíttatni.

† Holnapi lapunkban fogjuk közzé tenni a számoltató bizottmány jelentését a sokszor emlegetett gyémánpör tárgyában, mire előlegesen is figyelmeztetjük a közönséget.

† Vasvári szabadsapata e napokban indult Erdélybe a lázongó oláhokra hajtóvadászatot tartani.

† Bem folyvást löveti Gyulafehérvárat. Mint arra utazók beszélnek, a várat többször látták égni, Csányi a körül levő falvakkól minden nözsemélyt kipurancsolt távolabb vidékekre. Ott nem asszonyoknak való dolgok fognak történni.

† Windischgrätz sárgaságba esett azon való haragjában, hogy őt feldmarschal léteire, egy hadnagy (Görgei) tönkre tudja tenni.

† Szentkirályi Berlinbe szándékozik kiutazni orvosi tudományokat hallgatni. Tehát az emberiség ellen is összeesküdött.

† Bem az öreg tábornagy nagyon törí a német nyelvet.

Mikor Kemény Farkast a piskü hídnál hagyta, azt mondzta neki:

„Ist die — Brücken — verlo — ren, — Sieben — bürgen — verlo — ren.“

Kemény másnap délig védte egy zászlóaljal tiz ezer ember ellen a hídfőt. Mikor Bem visszaérkezett a vett segítséggel, kiáltá elébe:

„A hid nem vezett el!“

„Ugy Erdély sem vezett el!“

És igaza volt.

† Egy hét mulva letelik a határidő, melly alatt Windischgrätznek válaszolnia kell a hadügyministertől hozzá küldött levélre, mellyben felszólítatik: hogy foglyainkkal bánják a népjogok értelmében, ellenkezőleg hasonlób ánásmóddal fogunk neki fizetni.

Különös lenne: ha Roth, Philippovits, Fligelli, és a többi szép hadvezér urak sánczásásra kényszerítettének, mint kényszeriti az ellenség a mi tisztjeinket.

Legujabb.

Kossuth megérkezett. Felső táborunkról annyi jutott tudomásunkra, hogy az osztrák sereg kétfelé vágatott. A miénk egy része Komáromhoz huzódott, a várt felszabadítandó az ostrom alól. Más része seregünknek Vácznál van, a Rákoson álló ellenséget szétszórandó.

Megjelennek az **Esti lapok** vasárnapot kivéve minden nap este. Előfizethetni a szerkesztőség kiadó hivatalában (Egyháztér a hatvanutczai szöglet ház első emelet) és Csáthy Lajos könyvkereskedésében.

Előfizetési ár 4 hónapra a félév végéig	postán	5 for. — kr.
	helyben	4 „ — „
„ 1 hónapra	postán	1 „ 20 „
	helyben	1 „ — „

Egyes szám ára 3 pengő kr.

Felelős szerkesztő s kiadó **Jókai Mór.** — Nyomatik Debreczen város könyvnyomdájában.